

Creatieve industrie in Duitsland en de toenemende rol van de overheid (Bund)

Samenvatting

Ook in Duitsland speelt de creatieve industrie een steeds belangrijkere rol. Met 63,4 miljard euro levert de sector een aandeel van 2,6% van het BIP. Ter ondersteuning van de culturele en creatieve sector heeft de Duitse overheid de „Initiative Kultur- und Kreativwirtschaft der Bundesregierung“ in het leven geroepen. In het kader van dit initiatief zijn er inmiddels diverse maatregelen getroffen. De belangrijkste instrumenten zijn branchenhearings, workshops, roundtables, (bilaterale) discussies en fora.

Stand van Zaken

De creatieve industrie in Duitsland (Kultur- und Kreativwirtschaft) is een economische sector, die niet alleen belangrijke culturele en creatieve producten creëert, maar tegelijkertijd een grote bijdrage levert aan het BIP. Met dit percentage (2,6%), een omzet van 132 miljard euro en ca. 1 miljoen werknemers (3,3% van de totale economie), waarvan een kwart zelfstandigen, in ca. 238.000 bedrijven komt de c.i. na de machinebouw en de automobiellindustrie op de derde plaats nog voor de chemische industrie. Vrouwen zijn in de c.i. in bijna alle subsectoren sterker vertegenwoordigd dan mannen met uitzondering van de software/games-branche.

In Duitsland worden tot de c.i. de volgende branches gerekend: muziek, boeken, kunst, film, radio&tv, beeldende kunst, design, architectuur en media (pers); bovendien reclame en games/software en is daarmee met de definitie van de EU compatibel.

In tegenstelling tot de algemene trend tijdens de economische crisis heeft de creatieve industrie in 2008 positieve groeicijfers behaald. Het snelst groeiden de segmenten games, design, beeldende kunsten en de kunstmarkt. De dynamiek ligt in het grote aantal kleine creatieve bedrijven, dat tot nu toe constant toegenomen is, 3% t.o.v. het jaar ervoor. Of dit zo blijft, hangt voor een deel af van de situatie en de toekomst van de industriële sector.

In Duitsland is de discussie over de c.i. inmiddels geen spel voor enkelingen meer. In grote en kleine regio's en steden neemt deze scène een steeds grotere plaats in. In de cultureel-economische rapportage (Kulturwirtschaftsberichten) van de grote steden wordt hieraan steeds meer aandacht besteed. De federale structuur zorgde er tot nu toe voor dat bepaalde bevoegdheden het uitdrukkelijk primaat van de deelstaten zijn. Een centrale strategie op het gebied van de creatieve industrieën leek tot voor kort moeilijk te realiseren, ook omdat bond en deelstaten niet dezelfde definities hanteren en verschillende doelen voor ogen hebben.

Maatregelen

Het Duitse Ministerie van Economische Zaken (Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie) heeft eind 2007 een „Initiative Kultur- und Kreativwirtschaft der Bundesregierung“ in het leven geroepen. Doel is de concurrentiepositie van de creatieve sector in Duitsland te versterken en het arbeidspotentieel beter te benutten en te ontwikkelen. In plaats van “made in Germany”, moet er van “created in Germany” sprake zijn. Hiervoor moeten randvoorwaarden door de politiek worden gecreëerd.

Daartoe wordt momenteel een onderzoek gedaan naar de structuur en het potentieel van de branche. Hiervoor heeft de Bund 5 miljoen euro ter beschikking gesteld. Belangrijkste aandachtspunten zijn: uniforme definitie creatieve industrie, financiële instrumenten (subsidies), ondersteuning op ondernemersgebied, netwerkstrategieën, auteursrechten, belang toeristensector, multimedia en nieuwe digitale technologieën.

Voorop staat de ressortoverstijgende samenwerking van alle betrokken ministeries, zoals Buitenlandse Zaken, Ministerie van Justitie, Ministerie van Financiën, Ministerie van Sociale Zaken en Ministerie van Onderwijs en Wetenschap. De coördinatie ligt in handen van het Ministerie van Economische Zaken en de bondsafgevaardigde voor Cultuur en Media, Staatsminister Bernd Neumann.

In het afgelopen jaar heeft de Duitse overheid in het kader van genoemd initiatief derhalve een aantal maatregelen getroffen.

- De bondsministeries hebben „Referate für Kulturwirtschaft“ geschapen en het merendeel van de 16 deelstaten publiceren inmiddels cultureel-economische rapporten (Kulturwirtschaftsberichte), evenals diverse lokale overheden zoals de grote steden.
- Er hebben in de diverse subsectoren inmiddels elf branchenhearings in verschillende regio's plaatsgevonden, zoals voor de muziekindustrie, live entertainment, design, reclame, film, waarbij een intensieve dialoog over o.a. opleidingen, financiering ertoe heeft geleid, dat een gedetailleerde kennis van de structuren in de branches is ontstaan. Aan de hand hiervan zal een reeks gerichte maatregelen worden besloten m.b.t. etablering, monitoring, netwerken, coaching on the job, steunprogramma's, financiering, internationale uitwisseling en export in de verschillende subsectoren.
- Eind 2009 werd in het kader van dit initiatief het "Kompetenzzentrum Kultur- und Kreativwirtschaft des Bundes" bij het Rationaliserungs- und Innovationszentrum der Deutschen Wirtschaft (RKW) in Eschborn opgezet, dat als bemiddelaar tussen de creatieven en de overheid optreedt: een platform voor informatie, advies en netwerken. Momenteel worden er 8 regionale vestigingen geopend in Baden-Württemberg, Beieren, Berlin/Brandenburg, Bremen/Nedersaksen, Hamburg/Sleeswijk-Holstein/Mecklenburg-Vorpommern, Hessen/Rheinland-Pfalz/Saarland, Noordrijn-Westfalen en Saksen/Saksen-Anhalt/Thüringen. Zij hebben als taak in de desbetreffende regio individuele (advies)-programma's te organiseren om in het bijzonder jonge starters en talenten business knowhow en financieringsadvies mee te geven.
- De overheid ondersteunt het opzetten van een technische infrastructuur van het online portaal: "filmportal.de". Inmiddels is dit filmportal dat door het Deutsche Filminstitut (DIF) wordt geëxploiteerd met 14 miljoen gebruikers het centrale platform voor de Duitse filmbranche geworden, waar nationale en internationale samenwerkingsprojecten worden ontwikkeld.
- Een wezenlijk aspect vormen de subsidieprogramma's voor de bedrijven. Er bestaan weliswaar diverse steunprogramma's voor het mkb, maar slechts weinige die speciaal voor bedrijven uit de c.i. bedoeld zijn. Het Bondsministerie van Economische Zaken ondersteunt inmiddels de modebranche d.m.v. Createurope/The Fashion Academy Award, een Europese prijsvraag voor jonge modedesingstudenten. Andere projecten die door de bondsregering worden ondersteund zijn: Deutsche Filmförderfonds, Initiative Musik, Gründerwettbewerb Multimedia, Designpreis der Bundesregierung, Deutscher Wirtschaftsfilmpreis, Deutscher Musikinstrumentenpreis, Deutscher Computerspielepreis, Deutscher Internetpreis.
- Tot nu toe waren er geen betrouwbare economische cijfers en statistieken voor de afzonderlijke branches in de creatieve industrie, die als basis zouden kunnen dienen voor de politiek. In juni 2008 werd door de Ministers van Economische Zaken van de deelstaten voor de verschillende deelsectoren een verplicht kader besloten volgens statistische deelgroepen voor het kernbereik van de c.i.